

Osteimporten kan øke på grunn måten ostekvotene fordeles p

EUs nye tollfrie ostekvote skal gjøre at mindre ost blir importert til full toll. I stedet kan den føre til det stikk motsatte, frykter flere.

OSTEIMPORT

Tekst: **Linda Sunde**

Norsk landbruk strever med å opprettholde markedet for norsk melk, på grunn av økt import, mindre melkedrikking og snarlig bortfall av Jarlsbergstøtte.

Samtidig skal det komme mer tollfri ost til Norge, har politikerne bestemt.

1. oktober øker EUs tollfrie ostekvote til Norge, i tråd med artikkel 19-avtalen som ble inngått i fjor.

– Politikerne har gitt etter for å øke kvotene, med henvisning til at det skjer import utover kvotene uansett, sier Per Skorge, generalsekretær i Norges Bondelag.

For avtalen skal ikke øke den totale osteimporten særlig, ifølge landbruksdepartementet. Departementet skrev dette da avtalen var et faktum:

«I forhandlingene har Norge i hovedsak gitt EU konsesjoner for landbruksvarer der det allerede er import til ordinær toll (...) *Avtalen fører derfor i seg selv i liten grad til økt import for disse varene.*» (Vår utheving, red.anm.)

I neste setning viser departementet nettopp til ost:

«For ost økes den tollfrie importkvoten med 1 200 tonn til 8 400 tonn. (...) Importen av ost fra EU var i 2016 over 11 300 tonn, dvs. at det er stor import av ost utenfor kvoten til ordinær toll», argumenterte departementet.

Fristende

Generalsekretær i Norges Bondelag Per Skorge

tror derimot ikke på at importen pent vil flytte seg fra «import med toll» til «tollfri import», uten å øke.

500 av de 1200 nye tollfrie tonnene skal fordeles på en måte som landbruket er kraftig mot:

De lukrative kvotene blir fordelt på de ulike aktørene etter hvor mye de har importert ost for de to siste årene.

«Ved å fordele tollene på store volum, undergraver de tollvernet»

Torbjørn Tufte

Skorge slår fast at denne fordelingsmetoden – i seg selv – fører til mer import.

– Jo høyere import du har, jo høyere andel av kvoten får du. Til sammen blir nå 5000 tonn fordelt på denne måten. Det er et så stort volum at det vil være fristende for aktører å få rettigheter til denne kvoten. Og hvordan får du det? Jo, ved å importere mye. Det kan ikke forstås på andre måter enn at dette er importdrivende, sier Skorge.

– Å importere ost gjør at man i neste runde får mer tollfri kvote, som en bonus. Dette betyr at osteimporten vil fortsette å vokse, og rommet for norsk melkeproduksjon blir mindre, sier også Trond Reierstad, styreleder i Tine.

Ny metode

Denne måten å fordele tollfrie kvoter på, er gan-

ske ny. 2016 var det første året med full effekt av omleggingen.

Da gjaldt den 4500 tonn ost. Nå øker mengden altså til 5 000 tonn ost.

– Drivkreftene blir ytterligere forsterket når volumet som fordeles, blir større, sier Per Skorge.

I 2016 ble det importert 4 097 tonn ost til ordinær toll til Norge.

I 2017 hadde dette steget til 5 093 tonn. Det er en økning på hele 24,3 prosent på ett år.

– Alarmerende, mener styreleder Merete Furu-berg i Småbrukarlaget.

Samtidig som importen med full toll steg kraftig, sank forbruket av norsk ost. 2017 var det første året siden 2009 at det var nedgang i det samlede forbruket av ost.

– Undergraver tollvernet

Torbjørn Tufte i AgriAnalyse mener i likhet med både Skorge og Reierstad at auksjon hadde vært en bedre måte å fordele ostekvotene på.

Dagens måte å fordele 5000 tonn kvote på, undergraver tollvernet, mener Tufte.

– De store importørene kan fordele tollsatsen på det samla volumet de importerer. Importerer man 500 tonn med 27 kroner i tollavgift, og 500 tonn tollfritt, er den effektive tollavgiften på hele volumet plutselig 13,50 kroner. Ved å fordele tollene på store volum, undergraver de tollvernet, sier Torbjørn Tufte.

To drivkrefter for mer importost

Per Skorge mener de store aktørene nå har to insentiver til å importere ost med toll:

– Politikerne har gitt etter for å øke kvotene, med henvisning til at det skjer import utover kvotene uansett. Det ligger en drivkraft i dette, for bransjen. Når de importerer utover kvotene, får de i neste omgang gjøre om importen med toll til

Ostekvotene

■ Vil man importere ost til Norge fra EU, er tollene som hovedregel hele 277 prosent, og for noen oster 24,68 – 28,04 kroner per kilo.

■ Det finnes imidlertid tollfrie kvoter fra EU.

■ De øker nå fra 7200 tonn til 8400 tonn.

■ 5000 av disse tonnene blir fordelt på aktørene etter hvor mye de har importert for de siste to årene.

Bonus: – Å importere ost gjør at man i neste runde får mer tollfri kvote, som en bonus. Dette betyr at osteimporten vil fortsette å vokse, sier Trond Reierstad i Tine. (Foto: Shutterstock)

Dagligvarekjedene får ostekvotene

Dagligvarekjedenes andel av de lukrative kvotene har på tre år økt fra 52 til 64 prosent.

OSTEIMPORT

Tekst: **Linda Sunde**

Omleggingen av hvordan de tollfrie kvotene fordeles, har ført til en markant endring i hvem som får kvotene, og hvor mye de får.

Ostekvoten som ikke fordeles på auksjon, er for 2018 fordelt på 29 aktører.

Men det var importselskapene til Norgesgruppen, Rema, Coop og Oluf Lorentzen som fikk det aller meste av kvotene, nærmere bestemt 83 prosent.

I kvoteåret 2015 fikk disse aktørene til sammenligning 70 prosent av kvotene som da ble fordelt.

Har nådd maksimumsgrensen

Andelen som gikk til importselskapene til de tre store dagligvarekjedene Norgesgruppen, Rema og Coop, økte i løpet av disse tre årene fra 52,2 til 64,2 prosent.

Unil AS, heleid av Norgesgruppen, har nå nådd maksimumsgrensen for hvor mye kvote man kan få. Den er på 30 prosent.

Den fjerde store kvotemottakeren er Oluf Lorentzen AS. Brødrene Lorentzen AS er nest største aksjonær i Norgesgruppen, og Sverre Lorentzen sitter i styret i Norgesgruppen.

Andelen av kvotene som gikk til Tine, Synnøve Finden og Kavli gikk i løpet av disse tre årene ned fra 17,4 prosent til 7,7 prosent.

– Skyldes markedsrett

Per Skorge, generalsekretær i Bondelag, er klar på hva som er årsaken til at det er akkurat dagligvarekjedenes importselskaper som nå får mer tollfri ostekvote.

– Sagt med ett ord, er det «markedsrett». Det

er de som har tilgang på butikkhyllene. Dermed kan de uten risiko kjøpe inn store volumer, sier Skorge.

– For andre aktører er det, selv om de jobber knallhardt, nesten umulig å få solgt importert ost til butikkjedene, siden kjedene ønsker å selge osten selv. Andre aktører sitter dermed igjen med salg til mindre butikker, og litt til restaurant, storhusholdning og hotell, selv om kjedene er inne også på disse områdene, sier Skorge.

Fra nykommerkvote til minstegrense

Tidligere ble 4500 tonn kvote fordelt etter en kombinasjon av en historisk fordelingsnøkkel og et nykommerprinsipp. Nykommerkvoten var på 730 tonn.

For kvoteåret 2014 ble de 4500 tonnene fordelt på 120 selskaper.

Nå blir denne kvoten fordelt etter hvor mye selskapene har importert for de siste to årene. Det er i tillegg satt en minimumsgrense på 15 tonn import for å få tildelt gratis kvote.

Kvoten for 2018 ble fordelt på 29 selskaper.

– Dagens fordelingsmetode gjør at det er de store aktørene som får tak i kvoteøkningen, sier Torbjørn Tufte i AgriAnalyse.

103,5 av 125 tonn til fire

Siden den nye artikkel 19-avtalen trer i kraft 1. oktober, med tre måneder igjen av året, har 125 tonn kvote (3/12 av 500 tonn) nylig blitt fordelt på aktørene, i en ekstra runde.

Kvotene ble automatisk delt ut til de 29 aktørene som opprinnelig fikk tildelt ostekvoter for 2018, etter samme fordelingsnøkkel.

Det betyr at Unil AS, Rema Distribusjon Import AS, Coop Norge SA og Oluf Lorentzen AS fikk 103,5 tonn ekstra kvote. ■

nn av å

tollfrie kvoter. Det bidrar til å gjøre det fristende for kjedene å importere utover kvotene, sier Skorge.

Han viser til det samme som Tufte:

– En del aktører gjør det de ikke har lært i bedriftsøkonomiklassen: De fordeler importtollen på hele volumet, og får en konkurransedyktig gjennomsnittspris. Det er to grunner til dette: På kort sikt får de en større andel av de tollfrie kvotene, og på lengre sikt kan de få politikerne til å gi etter for press fra EU om å øke kvotene. Og da har vi det gående, sier Skorge.

Masteroppgave: Importdrivende

I de forrige såkalte «artikkel 19-forhandlingene» mellom EU og Norge ble det enighet om å øke den tollfrie kvoten fra 4500 tonn til 7200 tonn. Samtidig ble landene enige om at de opprinnelige 4500 tonnene skulle fordeles på en ny måte, som ikke var auksjon. Siktemålet var å sikre at det avtalte kvantumet reelt sett ble importert.

Norge skulle lage en ny modell.

I 2013 skrev Sølve Folkestad Dahl masteroppgave på Norges Handelshøyskole med tittelen «Hvilken tildelingsmetode for ostekvoter bør Norge velge? En gjennomgang av eksisterende regime og alternativer».

Folkestad Dahl kom til at auksjon hadde vært svært effektivt. Men denne metoden var ikke aktuell, på grunn av avtalen mellom EU og Norge.

I stedet endte Folkestad Dahl dermed på to metoder som ligner på hverandre:

I «variant 2» blir de 4500 tonnene fordelt etter hvor mye hver aktør importerer av hele den tollfrie ostekvoten på 7200 tonn – også de 2700 tonnene som selges på auksjon. På den måten kan man opparbeide seg rett til mer gratis, tollfri kvote ved å handle på auksjonen.

I «variant 3» er tildelingen derimot basert på

all osteimport, også på ost som blir importert til full toll.

Folkestad Dahl skriver at en «interessant observasjon ved variant 3 er at den vil være importdrivende», og at man må forvente at den «gir mer import utenfor kvote enn variant 2, gjennom en indirekte svekkelse av importvernet.» Grunnen er at import med toll vil gi rett til å importere tollfritt – en verdifull rett, kommenterer Folkestad Dahl.

Han kommer ikke med en anbefaling av hvilken av de to modellene han anbefaler. Det kommer an på om man ønsker mer import, eller ikke.

– Ettersom denne utredningen ikke diskuterer hvorvidt mer eller mindre import i seg selv er en ønsket prioritering, kan den ikke gi en anbefaling mellom variant 2 og 3, står det i konklusjonen.

Advarte

Forslaget Landbruksdepartementet sendte ut på høring 28. mai 2013, tilsvarende variant 3.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, Tine, Norsk Landbrukssamvirke og Norges Bondelag reagerte.

– Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund vil bemerke at den nye fordelingsmetoden vil kunne føre til økt import, ettersom all import av ost, også import til full toll, legges til grunn når rettigheter til tollfri kvote skal fordeles. Ordningen kan derfor virke importdrivende, og dette er meget uheldig i et jordbrukspolitisk perspektiv. Ost er en viktig produksjon, og avtaker av om lag halvparten av den melka som pro-

duseres i Norge, skrev NNN i høringssvaret sitt.

Men forslaget ble likevel vedtatt. Endringen ble fastsatt i forskrift 3. oktober 2013.

«Departementet ser at fordelingsmodellen kan gi aktørene insentiver til økt import ved at import utenfor kvote senere gir grunnlag for tildeling av kvoteandel. Departementet mener imidlertid at effekten på det samlede importvolumet vil være begrenset all den tid størrelsen på importkvoten vil være uforandret. Fordelingen av tollkvoten mellom ulike markedsaktører kan imidlertid påvirkes», skrev departementet i forklaringen.

Nå har størrelsen på importkvoten fordelt på denne måten, økt med 500 tonn.

– Trenger volumet

Per Skorge i Bondelaget er bekymret for utviklingen.

– Osteimporten nærmer seg ti prosent av norsk melkeproduksjon. Det har vært en dramatisk økning i ostekvotene. Denne osten er det ikke mulig for norsk melk å konkurrere med. Den kommer inn uansett, sier Per Skorge.

Osteimporten har økt både innenfor og utenfor kvotene.

– Det betyr at det blir mindre plass til norsk melkeproduksjon. Vi kunne virkelig trengt å ha økning i norsk melkeproduksjon, men i praksis sliter vi med å opprettholde melkeproduksjonen. Kombinert med bortfallet av Jarlsbergost innen utgangen av 2020, trenger vi sårt dette volumet, sier Per Skorge. ■

Se landbruksdepartementets svar side 10.